

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN ASETUS PUNASOTKAN METSÄSTYKSEN KIELTÄMISESTÄ METSÄSTYSVUOSINA 2018–2021

Pääasiallinen sisältö

Punasotkan (*Aythya ferina*) Suomessa pesivän kannan pitkäaikainen kehityssuunta on vuodesta 1986 lähtien tehtyjen vesilintulaskentojen perusteella jyrkästi laskeva. Punasotka on kansainvälisesti luokiteltu vaarantuneeaksi voimakkaan taantumisen vuoksi. Kansallisesti punasotka on luokiteltu erittäin uhanalaiseksi. Suomessa pesivän punasotkakannan suojelemiseksi maa- ja metsätalousministeriön asetuksella kiellettäisiin punasotkan metsästys kokonaan kolmen vuoden määräajaksi.

Maa- ja metsätalousministeriön tavoitteena on tämän asetuksen avulla varmistaa, että punasotkakantaa ei vaaranneta ja metsästyksen sääntely noudattaa kestävä käytön periaatetta, ottaen huomioon punasotkan Koillis- ja Luoteis-Euroopan populaation voimakas väheneminen. Metsästyksen kieltämisellä määräajaksi on tarkoituksena estää Suomen pesimäkantaan kohdistuvaa metsästyspainetta kannan vähenemisen pysäyttämiseksi.

Suomessa pesivä punasotkakanta on pieni, taantunut voimakkaasti ja sen sukupuolijakauma on voimakkaan koirasvoittoinen. Punasotkan taantumataustalla on todennäköisesti ensisijaisesti elinympäristömuutokset, metsästyspainetta muutokset muuttoreitin varrella eri valtioissa ja lisääntynyt saalistus. Lajin tilaa parantavien toimenpiteiden eli laaja-alaisen saalistuksen vähentämisen ja merkittävien elinympäristökunnostusten käynnistyminen riittävän suuressa mittakaavassa on nopealla aikataululla epätodennäköistä ja toimenpiteiden vaikuttavuus vie pitkän aikaa. Punasotkan metsästyksen jatkamiselle Suomessa ei tällä hetkellä ole perusteita.

Punasotkan metsästys esitetään kiellettäväksi metsästyslain (615/1993) 38 §:n mukaisella asetuksella 3 vuodeksi (1.8.2018–31.7.2021).

1 Nykytila

Punasotkakannan tila ja lajin metsästys

Punasotka on kansainvälisesti luokiteltu vaarantuneeaksi voimakkaan taantumisen vuoksi¹. Euroopassa esiintyvän kannan arvioidaan olevan 200 000 yksilöä².

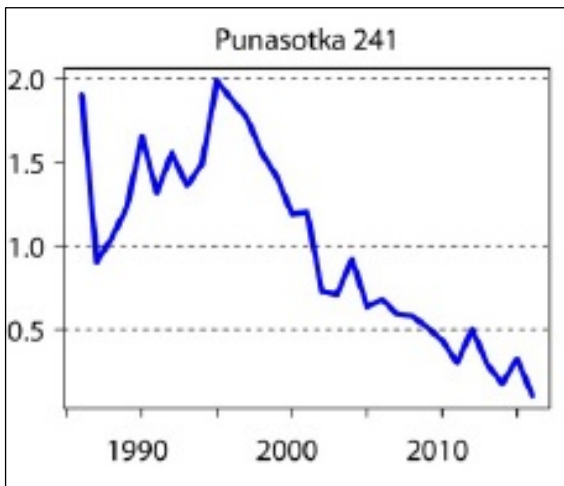
Kansallisesti punasotka on luokiteltu erittäin uhanalaiseksi³. Suomessa pesivä punasotkakanta on pieni, taantunut voimakkaasti ja sen sukupuolijakauma on voimakkaan koirasvoittoinen. Suomen lintujen uhanalaisuuden arvioinnissa vuonna 2015 arvioitiin, että punasotkakanta olisi arviolta 20 000–32 000 lisääntyvää yksilöä. Suomessa pesivien punasotkien kirjallisuudessa esitetty yksilömäärä arvio on kuitenkin Suomen riistakeskuksen Kestävä metsästys –tiimin asiantuntija-arvioihin perustuvan käsityksen mukaan yliarvio.

---

¹ BirdLife International. 2017. *Aythya ferina* (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T22680358A110610804. Viitattu 6.8.2018. <http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-1.RLTS.T22680358A110610804.en>.

² Draft 7th Edition of the Conservation Status Report (CSR7) of AEWA. http://www.unep-aewa.org/sites/default/files/document/aewa_stc13_14_csr7_including_annexes.pdf

³ Tiainen, J., Mikkola-Roos, M., Below, A., Jukarainen, A., Lehtikoinen, A., Lehtiniemi, T., Pessa, J., Rajasärkkä, A., Rintala, J., Sirkiä, P. & Valkama, J. 2016: Suomen lintujen uhanalaisuus 2015 – The 2015 Red List of Finnish Bird Species. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. 49 s. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/159435/Suomen_lintujen_uhanalaisuus_2015.pdf?sequence=1.

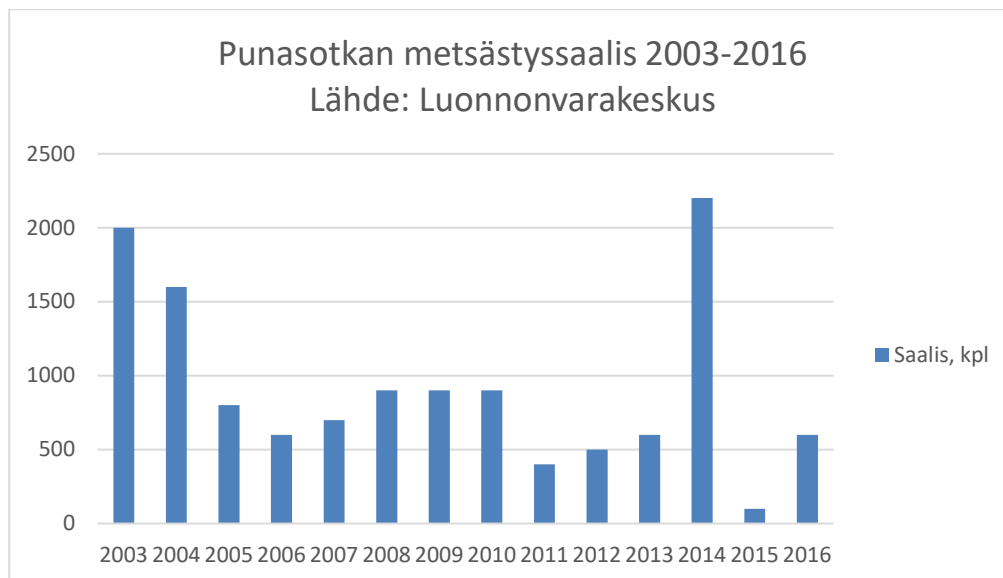
Luonnonvarakeskuksen ja Luonnontieteellisen keskusmuuseon vuodesta 1986 vuodesta lähtien tehtyjen vesilintulaskentojen mukaan punasotkakannan pitkäaikaissuuntaus on jyrkästi laskeva⁴ (Kuva 1).

Kuva 1. Punasotkan parimäärien suhteellinen muutos (indeksi) vuosina 1986–2016. Kunkin lajin indeksisarjan keskiarvo=1.

Esim. indeksiluvun ollessa 0,5 lajin kanta on puolet koko jaksolle lasketusta keskimääräisestä kannankoosta. Luku lajinimen perässä on aineiston keskimääräinen vuotuinen parimäärä.

Luonnonvarakeskuksen saalistilaston mukaan metsästyssaalis vuosina 2010–2016 on vaihdellut 100–2 200 välillä, keskiarvon ollessa 757 yksilöä⁵. Saalistiedustelun pienestä otoksesta johtuen vuotuinen vaihtelu saalis määrän arvioissa on suurta, esimerkiksi vuonna 2013 punasotkasaaliin arvioitiin olevan 600 yksilöä $\pm$ 500 yksilöä 95 %:n luottamusvälillä⁶.

Punasotkan metsästyksessä kohdistuu Suomen pesimäkantaan. Siipinäytekerausten aineiston perusteella Suomen riistakeskuksen Kestävä metsästyks -tiimi on arvioinut, että metsästyssaalis koostuu lähes yksinomaan nuorista linnuista. Myös aikuisia naaraita ammutaan, mutta selvästi vähemmän kuin nuoria lintuja.

⁴ Helle, P. (toim.). 2017. Riistakannat 2016. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 41/2017. Luonnonvarakeskus, Helsinki. 54 s. http://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/540131/luke-luobio_41_2017.pdf?sequence=1

⁵ Luonnonvarakeskus, metsästystilasto: <http://stat.luke.fi/metsastys>

⁶ Metsästyks 2013. Riista- ja kalatalous – Tilastoja 6/2014. Suomen virallinen tilasto – Maa-, metsä- ja kalatalous. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. 36 s. https://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/519912/rkt2014_6.pdf?sequence=1

Punasotkan talvikannan sukupuolijakauma on voimakkaasti koirasvoittainen: noin 70 % talvikannasta on koiraita⁷. Tämän arvioidaan todennäköisesti johtuvan naaraiden suhteellisen säilyvyyden pienenemisestä, johon on voinut vaikuttaa todennäköisimmin muutokset metsästyksen aiheuttamassa kuolleisuudessa muuttoreitin eri valtioissa sekä petojen saalistuksessa.

Punasotkan taantumien taustalla on todennäköisesti ensisijaisesti elinympäristömuutokset ja lisääntynyt saalistus. Punasotkan kannanhoidon, poikastuoton ja pesinnän onnistumisen näkökulmasta riistanhoidolla voi olla merkittävä positiivinen vaikutus. Riittävän laajamittaisella elinympäristöjen kunnostamisella ja hoidolla sekä saalistuksen vähentämisellä olisi mahdollista vaikuttaa kannan kehitykseen. Lajin tilaa parantavien toimenpiteiden eli laaja-alaisen saalistuksen vähentämisen ja merkittävien elinympäristökunnostusten käynnistyminen riittävän suuressa mittakaavassa on nopealla aikataululla epätodennäköistä ja toimenpiteiden vaikuttavuus vie pitkän aikaa. Metsästysmahdollisuudella, jos kannan puolesta mahdollista, voi olla merkittävä positiivinen vaikutus elinympäristöjen kunnostamiseen ja pienpetopyyntiin ja siten kannan tulevaisuudelle.

Metsästyslaki ja sen nojalla annetut säädökset

Metsästyslain (615/1993) 20 §:n 1 momentin mukaan metsästyksiä on harjoitettava kestävästä käytön periaatteiden mukaisesti ja siten, että riistaeläinkannat eivät vaarannu, luontoa ei tarpeettomasti vahingoiteta, riistakantaa ei vaaranneta eikä eläimille tuoteta tarpeetonta kärsimystä. Metsästyslain järjestelmässä riistaeläinlajien metsästämistä rajoitetaan ensisijaisesti metsästyslain 37 §:n nojalla valtioneuvoston asetuksella säädetyllä vuosittaisella yleisellä rauhoitusajalla. Metsästysasetuksen (666/1993) 24 §:n 1 momentin 16 kohdassa on säädetty punasotkan yleinen rauhoitusajaksi 1.1.–20.8. kello 12.00 saakka. Lisäksi metsästyslain 38 §:ssä on säädetty maa- ja metsätalousministeriölle toimivalta kieltää tai rajoittaa metsästyksiä tilapäisesti enintään kolmen vuoden määräajaksi maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

Metsästyslain 38 § on muutettu 1.8.2017 voimaan tulevalla lailla (504/2017). Sen mukaan, jos riistaeläinlajin kanta heikkenee pysyvästi tai tilapäisesti lajin esiintymisalueella tai osalla esiintymisaluetta, voidaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella kyseisen riistaeläinlajin metsästyksiä rajoittaa tai se voidaan kieltää kokonaan. Riistaeläinlajin metsästyksiä voidaan rajoittaa tai se voidaan kieltää myös, jos tavoiteltava riistaeläinlajin leviäminen tai metsästyksen tarkoituksenmukainen järjestäminen sitä edellyttää. Metsästyksen rajoittaminen voi tarkoittaa myös velvoitetta merkitä saalis tunnistemerkillä. Rajoitus tai kieltäminen voi olla voimassa korkeintaan kolme vuotta. Jos riistaeläinlajin kanta voimistuu elinvoimaiseksi, rajoitus tai kieltäminen tulee kumota ennen määräjän päättymistä. Rajoitus tai kieltäminen voi olla: 1) alueellinen; 2) ajallinen; 3) saaliseläimen sukupuolta koskeva; 4) metsästäjäkohtainen saaliskiintiö; tai 5) pyyntivälinettä tai pyyntimenetelmää koskeva. Rajoituksesta, kiellosta tai tunnistemerkistä säädetään tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Maa- ja metsätalousministeriön on kuultava ennen asetuksen antamista niitä riistanhoitoyhdistyksiä, joiden toiminta-alueella rajoitus tai kieltäminen koskee.

Kysymyksessä on siten erityisesti vuosittaisten kannanvaihteluiden perusteella tapahtuvan tilapäisen metsästyksen säätelyn mahdollistamiseksi säädetty toimivalta, jota korostaa toisaalta velvoite kumota kieltäminen tai rajoitus ennen määräjän päättymistä, jos riistaeläinkanta voimistuu elinvoimaiseksi. Kysymyksessä ei siis ole mitenkään tiettyyn uhanalaisuusarviointiin sidottu toimivalta, vaan riistakantojen vuotuisen vaihtelun seurannan perusteella sovellettu toimivalta. Tältä osin aiempaa käytäntöä ei ole ollut tarkoitus muuttaa metsästyslain muuttamisen yhteydessä. Käytännössä alueelliset rajaukset tulee toteuttaa selkeästi siten, ettei niiden alueellisesta ulottuvuudesta synny epäselvyyttä.

Saalistilastoinnin tarkentamiseksi metsästysasetuksen 5 a § (392/2018) on muutettu siten, että jatkossa saaliiksi saadusta punasotkasta olisi tehtävä saalisilmoitus Suomen riistakeskukselle. Asetuksen muutos tulee voimaan 1.8.2020 alkaen.

⁷Changes in the sex ratio of the Common Pochard *Aythya ferina* in Europe and North Africa. Brides, K., Wood, K.A., Hearn, R.D., Fijen, T.P.M. Wildfowl (2017) 67: 100-112. Wildfowl & Wetland Trust. <https://wildfowl.wwt.org.uk/index.php/wildfowl/article/view/2667>

EU:n lintudirektiivi

Punasotkan metsästystä säätelee myös Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/147/EY luonnonvaraisten lintujen suojelusta, jäljempänä *lintudirektiivi*. Punasotka kuuluu lintudirektiivin 1 artiklassa tarkoitettuihin lajeihin ja liitteen II A-osan lajeihin. Lintudirektiivin 2 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet 1 artiklassa tarkoitettujen lintulajien kantojen ylläpitämiseksi sellaisella tasolla, joka vastaa erityisesti ekologisia, tieteellisiä ja sivistyksellisiä vaatimuksia ottaen huomioon taloudelliset ja virkistykseen liittyvät vaatimukset, taikka näiden kantojen mukauttamiseksi tähän tasoon. Lintudirektiivin 7 artiklan mukaan liitteessä II lueteltujen lajien kantojen koon, maantieteellisen levinneisyyden ja lisääntymisnopeuden takia koko yhteisössä niitä voidaan metsästä kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Liitteessä II olevassa A-osassa lueteltuja lajeja saa metsästä koko yhteisön alueella. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että lajien metsästys ei vaaranna suojelutoimenpiteitä niiden levinneisyysalueella. Edelleen 7 artiklan mukaan jäsenvaltion on varmistettava, että metsästys harjoitettuna voimassa olevien kansallisten toimenpiteiden mukaisesti vastaa kyseisten lintulajien järkevän hyödyntämisen ja ekologisesti tasapainoisen sääntelyn periaatteita ja että tämä käytäntö näiden lajien ja etenkin muuttavien lajien kantojen osalta on sopusoinnussa 2 artiklasta seuraavien toimenpiteiden kanssa.

Afrikan ja Euraasian muuttavien vesilintujen suojelusta tehty sopimus

Punasotka kuuluu Afrikan ja Euraasian muuttavien vesilintujen suojelusta tehdyn sopimuksen (SopS 9/2000), jäljempänä *AEWA-sopimus*, piiriin. Tällä hetkellä punasotka on luokiteltu AEWA-sopimuksen liitteen 3 toimintasuunnitelman taulukossa sarakkeen b kategoriaan 2c, joka mahdollistaa punasotkan metsästyksen. Kansainvälisen uhanalaisuusluokituksen seurauksena on todennäköistä, että AEWA-sopimuksessa punasotkan suojelua tiukennetaan.

Maa- ja metsätalousministeriön tavoitteena on, että punasotka siirtyisi lajiksi, jolle olisi laadittava kansainvälinen hoitosuunnitelma, joka mahdollistaisi metsästyksen jatkamisen sopeutuvan metsästyksen säätelyjärjestelmän puitteissa (engl. *adaptive harvest management, AHM*) niin, että metsästysverotus säädetään kestäväälle tasolle yhteistyössä koko muuttoreitin valtioiden kesken kuten metsähanhen (*anser fabalis fabalis*) kohdalla on toimittu.

2 Metsästyksen kieltäminen 1.8.2018-31.7.2021 välisenä aikana

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella kiellettäisiin punasotkan metsästys koko maassa maata metsästysvuosina 2018-2019, 2019-2020 ja 2020-2021.

1 § Punasotkan metsästys

Asetuksen 1 §:n 1 momentissa kiellettäisiin punasotkan metsästys 20.8.2018-31.7.2021 välisenä aikana koko maassa.

2 § Voimaantulo

Asetuksen 2 §:n 1 momentissa säädettäisiin asetus tulemaan voimaan elokuussa 2018 kolmen vuoden määräajaksi 31.7.2021 saakka.

3 Esityksen vaikutukset

Asetuksen 1 §:n 1 momentissa säädettävä metsästyksen kieltö estää punasotkan metsästyksen koko maassa

täysin. Esityksen arvioidaan vähentävän Suomessa pesivän kannan kuolleisuutta ja siten estävän metsästyksen kantaa vähentävän vaikutuksen jatkumisen. Toimenpide kasvattaa todennäköisyyttä, että kannan lasku pysähtyy.

Metsästyksen keskeyttäminen ei kuitenkaan luultavasti paranna oleellisesti punasotkakannan tilaa Suomessa, sillä merkittävimpiä syitä taantumaa arvioidaan todennäköisimmin olevan elinympäristöjen umpeenkasvu, metsästys muualla muuttoreitin varrella sekä lisääntynyt saalistuspaine. Esitys kuitenkin varmistaa, ettei metsästys jyrkennä kannan taantumaa ja pitkitä kannan elpymistä.

Punasotka riistalajina on hyvin harvalukuinen ja vuotuiset saaliit ovat olleet pieniä, joten yksittäiselle metsästäjälle vaikutus punasotkan metsästyksen määräaikaiselle kieltämiselle jää vähäiseksi. Luonnonvarakeskuksen saalistilaston mukaan vuosina 2009-2016 punasotkia saaliiksi saaneiden metsästäjien määrä on vaihdellut 100-500 metsästäjän välillä.

Riittävän laajamittaisella elinympäristöjen kunnostamisella ja hoidolla sekä saalistuksen vähentämisellä olisi mahdollista vaikuttaa kannan kehitykseen. Punasotkan kannanhoidon, poikastuoton ja pesinnän onnistumisen näkökulmasta riistanhoidolla voikin olla merkittävä positiivinen vaikutus. Osa potentiaalisista pesimä- ja poikueympäristöistä Suomessa ja Euroopassa on suojelualueiden ulkopuolella, missä mahdollisuus kestävään käyttöön on toiminnan motivaattorina keskeinen tekijä. Siten metsästysmahdollisuudella, jos kannan puolesta mahdollista, voi olla merkittävä positiivinen vaikutus elinympäristöjen kunnostamiseen ja pienpetopyyntiin ja siten kannan tulevaisuudelle.

4 Asian valmistelu

Asetusluonnos on valmisteltu maa- ja metsätalousministeriössä virkatyönä yhteistyössä Suomen riistakeskuksen kestävä metsästys -tiimin asiantuntijoiden kanssa.

Asetusluonnoksesta pyydettiin lausuntoja seuraavilta tahoilta: ympäristöministeriö, Luonnonvarakeskus (LUKE), Suomen riistakeskus, riistanhoitoyhdistykset, Metsähallitus, Saamelaiskäräjät, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto (MTK), Svenska lantbruksproducenternas centralförbund (SLC), Suomen Luonnonsuojeluliitto, WWF Suomi, BirdLife Suomi ry, Suomen Metsästäjäliitto ry, Natur och Miljö r.f.

Lausunnoissa todettiin pääosin seuraavaa:

5 Voimaantulo

Maa- ja metsätalousministeriön asetus ehdotetaan tulevaksi voimaan 20.8.2018.